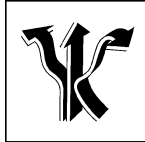

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС”
(для бакалаврів, спеціалістів)**

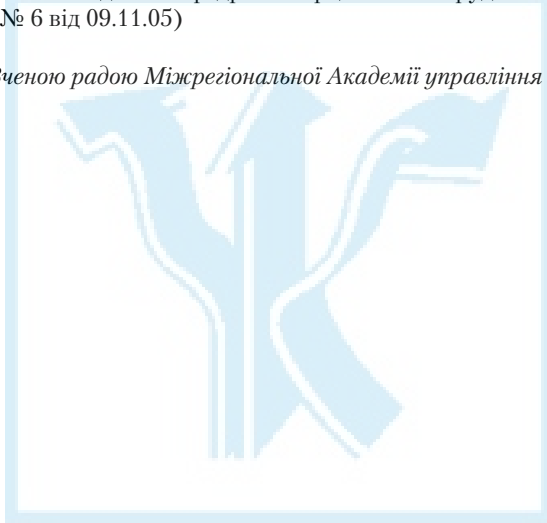
МАУП

Київ 2006

Підготовлено кандидатом юридичних наук, професором кафедри комерційного та трудового права *Р. Б. Прилуцьким*

Затверджено на засіданні кафедри комерційного та трудового права (протокол № 6 від 09.11.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Прилуцький Р. Б. Методичні матеріали до практичних занять та самостійної роботи студентів з дисципліни “Господарський процес” (для бакалаврів, спеціалістів). — К.: МАУП, 2006. — 51 с.

Методичні матеріали містять рекомендації щодо підготовки студентів до практичних занять з дисципліни “Господарський процес”, теми і плани практичних занять, практичні і тестові завдання, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2006

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Реформування економічних відносин в Україні, запровадження та поступовий розвиток ринкових основ господарювання об'єктивно зумовили необхідність перегляду форм і методів здійснення господарського судочинства щодо вирішення спорів, які виникають у процесі підприємницької діяльності. Прийняття Конституції України 1996 р. дало можливість здійснення докорінної судової реформи. Згідно із Законом України “Про судоустрій України” від 7 лютого 2002 р. створена система судів загальної юрисдикції, в якій важливе місце відведено господарському суду як спеціалізованому суду з вирішення господарських спорів. Це створило нові умови для подальшого удосконалення господарського процесуального права і законодавства.

Мета дисципліни “Господарський процес” — сформувати у студентів систему теоретичних знань і практичних навичок застосування норм процесуального права і норм матеріального права при вирішенні господарських спорів.

Завданням дисципліни є вивчення та засвоєння основних понять, інститутів, принципів і джерел господарського процесуального права, положень щодо організації та діяльності господарських судів України, особливостей розгляду спорів у сфері господарювання; формування вміння застосовувати на практиці набуті знання та складати відповідні процесуальні документи.

У результаті вивчення курсу студенти повинні *знати*:

- основні засади господарського процесу, структуру господарських судів, їх компетенцію, підвідомчість і підсудність господарських спорів;
- стадії й порядок вирішення господарських спорів і виконання рішень, ухвал, постанов господарського суду;

уміти:

- тлумачити та застосовувати норми Конституції України, господарського і господарського процесуального права, постанови Пленуму Верховного Суду України, роз'яснення президії Вищого господарського суду України;
- приймати обґрунтовані процесуальні рішення у спірних процесуальних ситуаціях;

- складати претензії, позовні заяви та інші процесуальні документи.

Мета практичних занять — закріпити і поглибити здобуті теоретичні знання студентів, сформувані у них навички застосування цих знань при вирішенні конкретних процесуальних ситуативних питань, контролювати засвоєння матеріалу, стимулювати самостійну роботу студентів з вивчення навчальної дисципліни, ознайомити з основними положеннями та специфікою галузі права.

Основою для підготовки до практичних занять є методичні рекомендації щодо підготовки до практичних занять. Програмою вивчення дисципліни передбачено проведення практичних занять з основних тем курсу. На практичних заняттях використовуються різні форми та методи контролю знань студентів: усне опитування, дискусія, реферативні повідомлення та їх обговорення, розв'язання практичних завдань, тестовий контроль.

Специфіка практичних занять з “Господарського процесу” полягає в тому, що під час їх проведення значна увага зосереджується на розв'язанні практичних завдань, які передбачені планами практичних занять та/або підготовлені викладачем до кожного конкретного заняття, і письмовому виконанні завдань із складання процесуальних документів (позовних заяв, претензій, ухвал і рішень суду, протестів тощо).

Практичні заняття можуть проходити в різних формах: співбесіда, доповідь, реферативна доповідь, дискусія, колоквиум, рольові ігри, складання процесуальних документів та ін.

Найбільш продуктивними і раціональними формами заняття є співбесіда та дискусія, поєднані з розглядом конкретних процесуальних ситуацій. Вони дають можливість обговорити питання з багатьох аспектів і залучити до такого обговорення максимальну кількість студентів, сприяють розвитку мислення та мови, засвоєнню матеріалу та зобов'язують готуватися до кожного заняття.

Студент на практичному занятті при обговоренні тематичного питання повинен:

- чітко формулювати основні теоретичні положення;
- обґрунтовувати і доводити свої міркування і твердження;
- давати повну і стисло відповідь на поставлене запитання;
- доповнювати доповідача та ін.

У процесі самостійної підготовки до практичних занять студенти повинні всебічно розглянути і усвідомити зміст питань, що виносяться на заняття, опрацювати навчальну літературу (підручники, навчальні посібники, наукову та спеціальну літературу), нормативно-правові акти, постанови Верховного Суду України, рекомендації й роз'яснення Вищого господарського суду України, рішення Конституційного Суду України. Особливу увагу необхідно приділити господарсько-судовій практиці. Перевірку засвоєння знань студенти здійснюють за допомогою питань для самоконтролю.

При підготовці до практичних занять та у процесі самостійної роботи значну допомогу студентам може надати використання різноманітних технічних засобів та технологій (комп'ютер, відеотехніка, мережа Internet, інформаційні банки даних). Найбільш зручним для використання у навчальному процесі є комп'ютер, оскільки він допомагає здійснювати пошук і систематизацію необхідної інформації, мінімізує витрати часу на такі дії, оптимізує самостійну роботу студентів, надає доробкам студентів закінченого і естетичного вигляду.

При роботі із персональним комп'ютером слід пам'ятати, що найбільш поширеними, доступними і зручними у використанні системами пошуку і зберігання нормативно-правової інформації є такі інформаційно-пошукові системи нормативно-правових документів:

- “Право”;
- “Юрист Плюс”;
- “Ліга”;
- “Нормативні акти України”;
- “Електронний інформаційний бюлетень Верховної Ради України”;
- сайт Верховної Ради України — <http://rada.kiev.ua>

Використовуючи той чи інший напрям пошуку, студент отримує необхідний масив нормативно-правових актів, який у вигляді систематизованого за часом прийняття або тематикою (за вибором студента) переліку виводиться на екран і є доступним для подальшого ознайомлення. Інформаційні пошукові системи обладнані зручними підказками й інструментами роботи з ними, що робить їх досить зручними у використанні. При необхідності вибрані правові документи можуть бути роздруковані або скопійовані на дискету з метою подальшого опрацювання.

Великий обсяг необхідної правової та наукової інформації містить у собі мережа Internet, яка може бути використана студентами при

підготовці до занять, написанні доповідей, рефератів, курсових робіт тощо.

Активне і раціональне використання студентами засобів технічного забезпечення і новітніх технологій сприятиме ефективній їх підготовці до навчальних занять, розширенню і поглибленню знань.

Практичні завдання (задачі), завдання з підготовки проектів процесуальних документів необхідно виконувати у письмовій формі з розгорнутим мотивованим рішенням.

Важливим засобом у засвоєнні знань є написання та доповідь на заняттях рефератів. Тематика рефератів пропонується за всіма темами практичних занять. Мета реферативної доповіді полягає в засвоєнні також і іншими студентами основних аспектів розкритої у реферативному дослідженні теми, формуванні запитань, проведенні дискусії. На практичному занятті рекомендується обговорювати не більше двох рефератів.

Реферат має відповідати таким вимогам. Обсяг — 5–10 аркушів формату А4. Структура реферату — вступ, основна частина, висновок, список використаних джерел. У вступі розкривається актуальність теми, визначається мета; в основній частині містяться основні положення дослідження, що розкривають тему; у висновку викладаються основні положення та пропозиції автора, що впливають із розгляду теми. Реферативна доповідь та участь в її обговоренні можуть бути предметом окремого оцінювання викладачем або враховуватись ним при оцінюванні інших форм контролю.

Особливим засобом контролю знань студентів є тестове опитування. Особливість роботи при підготовці до тестового контролю полягає у тому, що позитивне виконання тестових завдань потребує від студентів точних знань, хорошої пам'яті, а також інтуїтивного мислення, оскільки під час їх виконання заборонено користуватися будь-якими джерелами.

У кінці заняття викладач робить висновок про рівень підготовки студентів до заняття, зазначає позитивні й негативні аспекти відповідей, аналізує та оцінює дані відповіді та визначає завдання на наступне заняття.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів (СРС) на практичному занятті:

- оцінка “відмінно” — студент повно і всебічно розкриває тему, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, може вільно та професійно вести дискусію, має

власну точку зору стосовно теми заняття і може аргументовано її доводити до відома аудиторії;

- оцінка “добре” — загалом рівень знань студентів відповідає викладеному вище, але мають місце деякі упущення при висвітленні матеріалу, твердження неточні, не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами;
- оцінка “задовільно” — студент розкрив питання в загальних рисах, розуміє суть питання, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно і несамостійно;
- оцінка “незадовільно” — студент не в змозі дати відповідь на поставлене запитання або відповідь неправильна, студент не розуміє суті питання, не може зробити висновки.

Непідготовленість студента до практичного заняття чи відсутність його на занятті розцінюється як академічна заборгованість. Незалежно від причин студент зобов'язаний самостійно вивчити тему і в позанавчальний час здати (відпрацювати) її викладачеві з пред'явленням робочого зошиту. Відпрацювання за погодженням з викладачем може здійснюватись в усній формі або у вигляді підготовки реферату.

Наявність академічної заборгованості із практичних (семінарських) занять є підставою для недопущення студента до складання заліку.

Завдання для самостійної роботи студентів (СРС)

Самостійна робота студентів є основним засобом опанування навчального матеріалу у вільний від навчальних занять час. СРС містить завдання різних типів і складності. До основних типів завдань належить підготовка до практичних занять і заліку.

Основними *формами самостійної роботи* студентів у процесі вивчення курсу дисципліни є:

- уважне слухання і конспектування лекцій;
- робота над конспектами лекцій, планами практичних занять;
- вивчення навчального матеріалу за підручниками, навчальними посібниками, робота з нормативно-правовими актами;
- робота з каталогами бібліотек з метою пошуку необхідної інформації;
- опрацювання матеріалу за першоджерелами, науковою і спеціальною літературою;

- конспектування самостійно вивченого матеріалу, підготовка доповідей, рефератів, написання курсових робіт;
- активна участь у практичних заняттях, колоквиумах;
- науково-дослідна робота під час проходження практики та ін.

Уважне слухання і конспектування лекцій. Важливе місце в СРС студентів відіграють лекції. Лекції спрямовують студентів у найбільш раціональному напрямі щодо вивчення навчальної дисципліни та дають їм знання в обсязі необхідному для подальшого поглибленого вивчення навчальної дисципліни, роз'яснюють найбільш складні поняття та положення навчальної дисципліни. Плідна робота студентів на лекціях є запорукою формування майбутнього фахівця з необхідним рівнем знань і навичок. На початку лекції, як правило, викладач оголошує тему лекції, план її викладання та необхідну навчальну літературу і нормативно-правові джерела. Крім того, посилення на наукову і спеціальну літературу, а також на нормативно-правові джерела здійснюються викладачем у ході лекції. Під час лекції студенти повинні уважно слухати викладача, аналізувати отримувану інформацію, а також конспектувати найбільш важливі та необхідні масиви інформації, що надається. Наприкінці лекції студент може задати викладачеві питання щодо роз'яснення незрозумілих положень прослуханої лекції. Належне ведення конспекту під час лекції сприятиме збереженню необхідної інформації та дасть студенту змогу в подальшому проаналізувати її.

Робота над конспектами лекцій, планами практичних занять. При підготовці до практичних занять студент уважно читає і аналізує складений ним конспект лекції. При опрацюванні матеріалу лекції він перевіряє наявність чи достатність викладеного на лекції та законспектованого ним матеріалу відповідно до плану практичного заняття, що міститься у Методичних матеріалах для практичних занять та у навчально-методичному комплексі. Якщо у конспекті бракує матеріалу з окремих питань лекції або недостатньо розкриті деякі питання лекції, або вони винесені на самостійне опрацювання чи написання реферату, доповіді, студент повинен звернутися до рекомендованих підручників, навчальних посібників і нормативно-правових актів.

Вивчення навчального матеріалу за підручниками, навчальними посібниками, робота з нормативно-правовими джерелами, опрацювання матеріалу за першоджерелами, науковою і спеціальною літера-

турою. Працювати із підручниками, навчальними посібниками та нормативно-правовими джерелами, науковою і спеціальною літературою необхідно так, щоб отримати максимум теоретичних знань і необхідних відомостей. При роботі з цими джерелами студент насамперед повинен ознайомитись із їх змістом, щоб визначити чи необхідно опрацювати це джерело і чи має воно відношення до навчального курсу, що вивчається, і тільки після цього відібрати необхідний для вивчення матеріал з цього джерела (глави, розділи тощо). При опрацюванні матеріалу необхідно з'ясувати суть питання, що вивчається, не уникаючи при цьому визначення суті незрозумілих чи незнайомих слів, термінів. При вивченні матеріалу за підручником, навчальним посібником, науковою і спеціальною літературою необхідно аналізувати прочитане, порівнюючи з прослуханою та законспектованою лекцією, робити логічні висновки, позначати незрозумілі положення з метою їх подальшого з'ясування на практичному занятті. Бажано відпрацювати зручну для себе певну систему позначень (підкреслювання, позначки на полях книги чи нормативно-правового акта, виписки, позначення маркерами різних кольорів, формулювання інших авторів і нормативно-правових джерел, посилання на інші джерела, виписки необхідних відомостей на окремих листках тощо) та фіксації опрацьованого матеріалу. Крім того, при роботі із науковою та спеціальною літературою студент може отримати посилання на джерела, не зазначені в навчально-методичному комплексі, що є, безперечно, цінним для самостійного поглибленого вивчення правового матеріалу.

Робота з каталогами бібліотек з метою пошуку необхідної інформації. Для належної підготовки фахівця-правознавця вивчення правових дисциплін тільки за конспектом лекцій і навчальними посібниками, підручниками є недостатнім. У більшості випадків належна підготовка можлива тільки при опрацюванні студентом необхідного матеріалу за першоджерелами, науковою і спеціальною літературою. Перелік такої літератури, як правило, наводиться у навчально-методичному комплексі навчальної дисципліни. Тому завдання студента зводиться до пошуку цих матеріалів у бібліотеці. Якщо у навчально-методичному комплексі наводиться список додаткової літератури з усіма необхідними реквізитами (автор, назва джерела, місце та рік видання), то необхідно звернутися до алфавітного каталогу бібліотеки та знайти у ньому картку з необхідним джерелом і бібліотечним

шифром. Якщо ж студент здійснює наукове дослідження вибраної правової проблеми, готує наукову доповідь, виступ на конференцію і йому не відомі реквізити джерела або саме джерело, то необхідно звернутися до систематичного бібліотечного каталогу. У цьому разі завдання студента полягає у пошуку необхідної галузі (підгалузі) права, що охоплює розшукувану інформацію, а потім у межах цієї галузі (підгалузі) — картки з необхідним джерелом і бібліотечним шифром.

У подальшому студент повинен оформити бібліотечне замовлення на літературу встановленого зразка, до якого внести шифр знайденого джерела та усі необхідні реквізити.

ТЕМИ І ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Господарські суди і господарське судочинство.

Господарське процесуальне право

1. Господарський суд у системі органів судової влади.
2. Правовий статус судді господарського суду.
3. Принципи господарського судочинства.
4. Джерела господарського процесуального права. Застосування законодавства при вирішенні господарських спорів.

Теми рефератів

- Історія арбітражно-судових органів.
- Поняття, предмет і метод господарського процесуального права.

Питання для самоконтролю та співбесіди

- Який нормативно-правовий акт визначає статус суддів господарського суду?
- Який статус мають Голова Вищого господарського суду України, його заступники, голова господарського суду Автономної Республіки Крим, голови господарських судів областей, міст Києва та Севастополя, їх заступники?
- Правила застосування міжнародного договору господарським судом.
- Чи має право господарський суд відмовити у розгляді справи з мотивів неповноти, неясності, суперечливості чи відсутності законодавства, яке регулює спірні господарські правовідносини?
- Система господарських судів.

- Повноваження місцевих господарських судів.
- Хто має право обіймати посаду судді господарського суду? Порядок призначення, обрання судді господарського суду.

Тестові завдання

I. *До системи господарських судів України належать:*

- а) апеляційні господарські суди;
- б) Апеляційний суд України;
- в) обласні господарські суди;
- г) Верховний Суд України.

II. *Суддя Вищого господарського суду України:*

- а) призначається Головою Верховного Суду України;
- б) обирається Вищою радою юстиції України;
- в) обирається Верховною Радою України;
- г) призначається Указом Президента України.

III. *Принципами господарського судочинства є принципи:*

- а) обов'язковості вирішення господарських спорів;
- б) змагальності;
- в) законодавчої ініціативи;
- г) мови.

IV. *Господарському суду дозволяється відмовляти у розгляді справи з мотивів:*

- а) неповноти, неясності законодавства;
- б) відсутності законодавства;
- в) суперечливості законодавства;
- г) з інших підстав, передбачених законодавством.

V. *Господарський суд вирішує справи на підставі:*

- а) міжнародних договорів;
- б) норм права інших держав;
- в) міжнародних торгових звичаїв у разі відсутності законодавства, що регулює спірні відносини за участю іноземного суб'єкта підприємницької діяльності;
- г) актів державних та інших органів, якщо ці акти не відповідають законодавству України.

Література [1; 2; 11–13; 17; 21; 33; 34; 38; 44; 45; 47; 48; 100–103; 105–110; 116; 117]

Тема 2. Підвідомчість і підсудність справ господарським судам. Учасники господарського процесу

1. Поняття підвідомчості господарських справ. Справи, підвідомчі господарським судам.
2. Підсудність справ: поняття та види. Передача справ з одного господарського суду до іншого.
3. Поняття, склад, класифікація учасників судового процесу.
4. Процесуальне становище судді господарського суду.
5. Сторони в судовому процесі, їх права й обов'язки.
6. Участь у справі кількох позивачів і відповідачів. Процесуальне правонаступництво.
7. Треті особи в судовому процесі.
8. Участь прокурора у розгляді справи.

Теми рефератів

- Участь у господарському процесі посадових осіб та інших працівників підприємств, установ, організацій, державних та інших органів.
- Представництво прокуратурою України інтересів держави у господарському суді.

Питання для самоконтролю та співбесіди

- Чи підлягає розгляду господарським судом позовна заява, якщо законодавчим актом передбачено право стягувача списувати у безспірному порядку ті чи інші суми?
- Чи можуть бути оскаржені до господарського суду рішення місцевих органів державної виконавчої влади щодо володіння і користування культовими будівлями і майном?
- Чи підлягають вирішенню господарським судом справи у спорах, пов'язаних із спростуванням відомостей, що не відповідають дійсності або викладені неправдиво, які паплюжать ділову репутацію підприємств чи організацій або завдають шкоди їх інтересам?
- Чи мають право господарські суди приймати до свого провадження справи за позовами до відповідачів, місцезнаходження яких за межами України?
- Чи підвідомчі господарському суду справи зі спорів між органами місцевого самоврядування і органами виконавчої влади, підприємствами та організаціями щодо виданих ними актів, які обмежують повноваження органів місцевого самоврядування?

- Чи можуть бути сторонами у судовому процесі громадяни, які не є суб'єктами підприємницької діяльності?
- В яких випадках може мати місце правонаступництво в судовому процесі?
- Чи може здійснювати повноваження сторони або третьої особи від імені юридичної особи її відособлений підрозділ?

Практичні завдання

1. Місцевий господарський суд м. Києва задовольнив позовні вимоги Луганського інституту господарського права до Міністерства освіти України та Державної акредитаційної комісії України про визнання недійсним рішення про анулювання виданої йому ліцензії на здійснення освітньої діяльності.

Чи підсудна ця справа місцевому господарському суду м. Києва? Який це вид підсудності?

Чи підлягає рішення скасуванню в апеляційному та касаційному порядку?

2. До Одеського апеляційного господарського суду з позовом звернувся прокурор в інтересах Верховної Ради України як суб'єкта загальнодержавної власності до Фонду державного майна України та організації орендарів “Антарктика” про визнання недійсними укладених між Фондом і організацією орендарів додаткової угоди до договору оренди державного майна головного підприємства Чорноморського виробничого об'єднання рибної промисловості “Антарктика” про викуп орендованого майна та договору купівлі-продажу зазначеного державного майна.

Чи може бути задоволений судом цей позов?

3. Місцевий господарський суд прийняв до свого провадження позов громадян Іванова і Петрова до АТ “Колос” про визнання недійсним засновницького договору товариства.

Розглядаючи цей спір суддя відповідно до п. 1. ст. 80 Господарського процесуального кодексу України (далі за текстом – ГПК) виніс ухвалу про припинення провадження у справі.

Чи законні дії судді?

4. Суддя Іванов прийняв позовну заяву від ПП “Пробос” до ТОВ “Плай” про стягнення 50000 грн і своєю ухвалою призначив розгляд справи на 28 січня 2005 р.

До призначення суддею господарського суду Іванов працював юрисконсультантом ТОВ “Плаї”. Представнику позивача став відомий цей факт і до початку вирішення спору він заявив судді Іванову, що не довіряє йому.

Чи підлягає суддя у цьому разі відводу?

Складіть заяву про відвід судді Іванова.

5. ВАТ “Воля” (кредитор) звернулося до господарського суду з позовом про визнання АТ “Промінь” (боржник) банкрутом.

Господарський суд ухвалою від 5 жовтня 2004 р. відповідно до ст. 79 ГПК України зупинив провадження у справі і на клопотання ВАТ “Воля” призначив бухгалтерську експертизу щодо виявлення реального стану боржника.

Проведення експертизи було доручено працівнику ВАТ “Аудиторська фірма “Альянс” М. Федорову.

Як стало відомо АТ “Промінь”, у III кварталі 2004 р. між ВАТ “Воля” і ВАТ “Аудиторська фірма “Альянс” було укладено договір про надання постійних аудиторських послуг. У реалізації цього договору брав участь М. Федоров.

Чи є підстави для відводу експерта? Якщо так, то складіть заяву про відвід експерта.

Які права й обов’язки має судовий експерт?

Тестові завдання

I. *Господарським судам підвідомчі:*

- а) спори, що виникають при погодженні стандартів і технічних умов;
- б) спори про встановлення цін на продукцію (товари), а також тарифів на послуги (виконання робіт), якщо ці ціни і тарифи відповідно до законодавства не можуть бути встановлені за угодою сторін;
- в) справи про банкрутство;
- г) справи за заявами громадських організацій.

II. *Справи за заявою Національного банку України розглядаються:*

- а) Вищим господарським судом України;
- б) місцевим господарським судом Київської області;
- в) Печерським районним господарським судом м. Києва;
- г) господарським судом м. Києва.

III. Якщо справа не підсудна певному господарському суду, матеріали справи:

- а) повертаються господарським судом не пізніше п'яти днів від дня надходження позовної заяви;
- б) розглядаються господарським судом за встановленою підсудністю не пізніше п'яти днів від дня надходження позовної заяви;
- в) надсилаються господарським судом за встановленою підсудністю не пізніше п'яти днів від дня надходження позовної заяви;
- г) не розглядаються господарським судом за встановленою підсудністю.

IV. Сторонами в господарському судовому процесі є:

- а) треті особи;
- б) прокурор;
- в) представники підприємств;
- г) позивач і відповідач.

V. Прокурор може вступити у господарську справу:

- а) до початку розгляду справи;
- б) після подання позовної заяви;
- в) на будь-якій стадії її розгляду для представництва інтересів громадянина або держави;
- г) на стадії апеляційного розгляду справи.

Література [2–10; 13; 14; 17–20; 23; 24; 27; 28; 30–32; 35; 36; 38; 40; 42; 44; 45; 62; 73; 77–79; 91; 94; 95; 100–103; 110; 117]

Тема 3. Судові витрати та процесуальні строки

1. Поняття і склад судових витрат.
2. Державне мито та порядок його сплати.
3. Звільнення від сплати державного мита.
4. Повернення державного мита.
5. Витрати, пов'язані з розглядом справи.
6. Поняття і види строків у судовому процесі.
7. Обчислення процесуальних строків.
8. Закінчення процесуальних строків.

Теми рефератів

- Розподіл господарських витрат.
- Зупинення, відновлення та продовження процесуальних строків.

Питання для самоконтролю та співбесіди

- В яких випадках державне мито підлягає поверненню?
- В яких розмірах відшкодовуються витрати судовим експертам і перекладачам, пов'язані з явкою до господарського суду?
- В яких випадках господарський суд має право покласти на сторону державне мито незалежно від результатів вирішення спору?
- Які розміри ставок державного мита встановлено законодавством із заяв, що подаються до господарських судів?
- Чи можуть бути доказом сплати державного мита ксерокопії чи фотокопії документів?
- Чи має сплачувати державне мито підприємство — виконавець державного замовлення?
- Якщо господарський суд поновив строк позовної давності, то сума неустойки (штрафу, пені) підлягає стягненню на користь позивача чи в дохід бюджету?
- За яких обставин зупиняється перебіг строку позовної давності?
- Наслідки закінчення строку позовної давності.

Практичні завдання

1. Місцевий господарський суд прийняв до свого провадження справу за позовом ВАТ “Гама” до ВАТ “Пластвікно” про стягнення боргу за поставлену продукцію.

До початку розгляду спору по суті позивач подав до суду заяву про відмову від позову у зв'язку з погашенням відповідачем боргу та поверненням сплаченого ним державного мита.

Суддя виніс ухвалу про припинення провадження у справі та відмову про повернення державного мита.

Чи обґрунтовані дії судді?

Які підстави передбачені чинним законодавством для повернення державного мита?

Складіть ухвалу про припинення провадження у справі.

2. Чи справляється і в яких розмірах державне мито:

- 1) із зустрічної позовної заяви ВАТ “Прогрес” до ТОВ “Колос” про стягнення вартості виконаних ремонтно-будівельних робіт;

- 2) із апеляційної скарги ВАТ “Моторз” про перегляд в апеляційному порядку рішення місцевого господарського суду м. Києва у справі про розірвання договору оренди;
- 3) із позовної заяви Державного підприємства “Пріоритет” до ТОВ “Сокол” про порушення справи про банкруство;
- 4) із позовної заяви Антимонопольного комітету України до Державного підприємства “Більшовик” про стягнення 250000 грн;
- 5) із позовної заяви прокурора в інтересах ТОВ “Сніжана” про зміну умов господарського договору?

3. Господарський суд м. Києва рішенням від 23 травня 2003 р. задовольнив позов ВАТ про стягнення з відповідача 50000 грн боргу за виконані роботи та 100000 грн для оплати послуг адвоката. Постановами Київського апеляційного господарського суду від 26 червня 2003 р. і Вищого господарського суду України від 29 жовтня 2003 р. рішення суду було залишене без зміни. Відповідач звернувся з касаційною скаргою до Верховного суду України.

Як потрібно вирішити справу?

4. У справі за позовом ВАТ “Електроприлад” до ВАТ “Стела” про стягнення 223000 грн вартості непоставленої продукції рішенням господарського суду позов задоволено, а в частині стягнення неустойки у розмірі 100000 грн відмовлено через пропуск строку позовної давності.

Як необхідно розподілити судові витрати?

5. Місцевий господарський суд рішенням від 25 січня 2004 р. задовольнив частково позов районної споживчої спілки до банку “Україна” про стягнення 69000 грн.

Не погоджуючись з рішенням господарського суду позивач 25 квітня 2004 р. звернувся до Вищого господарського суду України із заявою про поновлення строку на подання скарги про перегляд в апеляційному порядку рішення, посилаючись на те, що голова районної споживчої спілки тривалий час перебував у відрадженні і через ці обставини своєчасно не підписав апеляційну скаргу і заяву.

Чи підлягає поновленню цей строк?

Чи є перепорою перебування у відрадженні голови районної споживчої спілки для подання заяви до Вищого господарського суду?

6. Місцевий господарський суд 24 лютого 2005 р., розглядаючи справу за позовом приватного підприємства до ВАТ про стягнення 20000 грн, виніс ухвалу про зупинення провадження у справі у зв’язку з призначенням судової експертизи.

З березня 2005 р. позивач звернувся до суду із заявою про забезпечення позову шляхом накладення арешту на грошові суми, що належать відповідачеві.

Чи підлягає задоволенню клопотання позивача?

Чи впливає на перебіг процесуальних строків зупинення провадження у справі?

Тестові завдання

I. *До судових витрат належать:*

- а) заробітна плата суддів;
- б) заробітна плата експерта;
- в) витрати, пов'язані з оглядом і дослідженням речових доказів на місці їх знаходження;
- г) державне мито.

II. *При зверненні до господарського суду державне мито може сплачуватись у розмірі:*

- а) 85 грн;
- б) 25500 грн;
- в) 102 грн;
- г) 1 % від суми позову.

III. *Сплачене державне мито підлягає поверненню частково або повністю у разі:*

- а) не внесення мита у більшому розмірі, ніж передбачено чинним законодавством;
- б) передачі справи за підсудністю;
- в) залишення позову без розгляду;
- г) скасування у встановленому порядку рішення суду, якщо при цьому державне мито було вже стягнуто в дохід бюджету.

IV. *Державне мито, від сплати якого позивач у встановленому порядку звільнений:*

- а) стягується з позивача, якщо відповідач звільнений від сплати державного мита;
- б) стягується з відповідача пропорційно розміру задоволених вимог;
- в) не стягується з відповідача;
- г) стягується з відповідача пропорційно розміру задоволених вимог, якщо відповідач не звільнений від сплати державного мита.

V. Якщо процесуальні строки не встановлено, вони призначаються:

- а) Верховною Радою України;
- б) Кабінетом Міністрів України;
- в) Цивільним процесуальним кодексом України;
- г) господарським судом.

Література [1; 2; 13; 29; 30; 35–36; 43; 46; 51; 54; 55; 58; 68; 80; 89; 92; 93; 100–103; 110; 117; 119; 120]

Тема 4. Докази в господарському процесі

1. Поняття та види доказів у господарському процесі.
2. Підстави звільнення від доказування.
3. Належність доказів і допустимість засобів доказування.
4. Речові докази.
5. Письмові докази.
6. Оцінювання доказів.

Теми рефератів:

- Класифікація доказів.
- Призначення і проведення судової експертизи.

Питання для самоконтролю і співбесіди

- В яких випадках подаються оригінали документів?
- Назвіть підстави звільнення від доказування?
- Який процесуальний документ складається і ким підписується у разі проведення огляду та дослідження письмових і речових доказів на місці їх знаходження?
- Чи повинен позивач доказувати наявність вини відповідача у заподіяній шкоді?
- Чи може бути призначено судову експертизу на стадії перегляду судових рішень у касаційному порядку?

Практичні завдання

1. Південно-західна залізниця видала вантаж приватному підприємству “Крок” без перевірки. Після розкриття контейнера підприємство виявило недостачу вантажу і звернулося до залізниці з вимогою видати вантаж з перевіркою та оформленням її результатів комерційним актом.

До якого виду доказів належить комерційний акт?

Чи може в цьому разі недостача товару підтверджуватися іншими доказами?

2. Господарський суд 13 березня 2005 р. розглянув справу за позовом державного підприємства “Будпром” до АТ “Простір” про стягнення 250000 грн.

Відповідач разом із відзивом на позовну заяву подав оригінал договору підряду від 16 серпня 2004 р.

Після вирішення спору відповідач звернувся до суду з клопотанням про повернення оригіналу договору підряду. Суддя відмовив у задоволенні клопотання, посилаючись на те, що відповідач не подав засвідчену копію договору.

Чи правомірні дії судді? За яких умов повертаються письмові та речові докази? Складіть клопотання про повернення оригіналу договору підряду.

3. Рішенням місцевого господарського суду задоволено вимогу акціонерного товариства до комерційного банку про визнання неукладеним договору іпотеки, що був укладений для забезпечення виконання кредитного договору між відповідачем і третьою особою. Суд дійшов висновку, що в договорі іпотеки сторони не досягли згоди щодо суті забезпечуваної заставою кредитної угоди — мету кредиту та розмір відсотків за користування ним, що є суттєвими умовами договору цього виду.

Представник відповідача в судовому засіданні посилався на те, що рішенням суду з іншої справи цей договір іпотеки визнано укладеним. Проте суд до уваги цей факт не взяв, оскільки факт укладення договору предметом спору не був і судом не досліджувався. Рішенням місцевого господарського суду з іншої справи, на яке посилався представник відповідача, комерційному банку було відмовлено у його позові до акціонерного товариства про розірвання договору іпотеки.

Чи правомірно суд не взяв до уваги рішення місцевого господарського суду з іншої справи.

Які факти в цьому разі не підлягають доказуванню?

Визначте предмет доказування у цій справі.

4. У вересні 2004 р. Міжтериторіальне виробничо-будівельне кооперативне об'єднання “Епос”, правонаступником якого є закрите акціонерне товариство “Міжтериторіальна виробничо-будівельна холдингова компанія “Епос” (далі — Позивач), звернулося до гос-

подарського суду м. Києва про стягнення з відкритого акціонерного товариства “Трест Київміськбуд-3” (далі — Відповідач) боргу в сумі 2757568,32 грн, збитки від інфляції у сумі 13787,84 грн, 3 % річних у сумі 41023,55 грн та витрати на проведення експертизи у сумі 34110 грн. Позовні вимоги обґрунтовані невиконанням відповідачем умов контракту від 30 листопада 2000 р. № 45-2000 в частині розрахунків за виконані позивачем субпідрядні роботи. Відповідач проти задоволення позову заперечував, посилаючись на необґрунтованість позову.

Рішенням господарського суду м. Києва від 12 жовтня 2004 р. позов задоволено частково в сумі 2757568,32 грн основного боргу, 13787,84 грн збитків від інфляції та 41023,55 грн — 3 % річних. У задоволенні решти позовних вимог відмовлено. Рішення господарського суду мотивовано наявністю заборгованості за виконані роботи.

Постановою Київського апеляційного господарського суду від 9 лютого 2005 р. рішення господарського суду м. Києва від 12 жовтня 2004 р. скасовано і в задоволенні позовних вимог відмовлено з мотивів того, що акти і довідки, на які посилається позивач в обґрунтування своїх вимог, не підписані відповідачем і не відображають реальний обсяг виконаних робіт позивачем, додаткові роботи не виконувалися.

Постановою Вищого господарського суду України від 19 квітня 2005 р. постановою Київського апеляційного господарського суду від 9 лютого 2005 р. скасовано, а рішення господарського суду м. Києва від 12 жовтня 2004 р. залишено без змін. Вищий господарський суд України виходив з того, що основний борг у сумі 2757568 грн 32 коп. за договором на виконання субпідрядних робіт від 30 листопада 2000 р. № 45-2000 виник через неузгодженість обсягів виконаних робіт та їх вартості, спираючись при цьому на висновок КНДІСЕ № 4946 від 29 грудня 2002 р. щодо заниження Відповідачем вартості виконаних робіт. Вказаний висновок (і експертизу) було зроблено за ініціативою Позивача.

9 червня 2005 р. Верховним Судом України порушено провадження за касаційною скаргою Відповідача, в якій ставиться питання про скасування постанови Вищого господарського суду України від 19 квітня 2005 р. та залишення без змін постанови Київського апеляційного господарського суду від 9 лютого 2005 р. В обґрунтування касаційної скарги зроблено посилання на неправильне застосування судом норм матеріального права.

Верховний Суд України із матеріалів справи встановив, що за договором на субпідрядне капітальне будівництво від 30 листопада 2000 р. № 45-2000 позивач мав виконати весь обсяг будівельно-монтажних, оздоблювальних і спеціальних внутрішніх робіт по будівництву житлового будинку № 1 по вул. Авдієнко-Верховинця (секції 1, 2).

Угодою № 1 від 11 грудня 2001 р. сторони погодили вартість будівництва житлових приміщень в сумі 9608,43 тис. грн з урахуванням витрат на підготовку території, інженерні мережі, благоустрій та озеленення території. Відповідно до угоди № 2 від 11 грудня 2001 р. відповідач зобов'язався виконати будівельні роботи по нежитлових вбудованих приміщеннях зазначених секцій вартістю 535,93 тис. грн. Договірна вартість по житлових і нежитлових приміщенням склала 10144,36 тис. грн. Оплата виконаних робіт згідно із договором здійснювалася на підставі підписаних сторонами Форми № КБ-3 “Довідка про вартість виконаних робіт та витрати” і Форми № КБ-2в “Акт приймання виконаних підрядних робіт”, які склалися щомісяця за результатами виконаних субпідрядником у звітному періоді робіт. Судами попередніх інстанцій встановлено, що Відповідач здійснив оплату виконаних Позивачем робіт за період з березня 2001 р. по вересень 2002 р. в сумі 8361398 грн. Протоколом від 10 грудня 2002 р. сторони уточнили фактичну вартість виконаних позивачем робіт за період з березня 2001 р. по вересень 2002 р. в сумі 8180,03 тис. грн: договірна вартість робіт з вирахуванням частки в сумі 2496,63 тис. грн та 84,9 тис. грн вартості робіт, що були виконані відповідачем та з урахуванням 617,2 тис. грн компенсації відповідачем позивачу подорожчання матеріалів. Виконання відповідачем частини робіт, крім згаданого протоколу, підтверджувалось також листами № 88 від 15 серпня 2001 р., № 24 від 7 лютого 2002 р. та № 3/25 від 16 січня 2003 р. Факт визначення сторонами вартості виконаних позивачем робіт у сумі 8180,03 тис. грн було встановлено також рішенням господарського суду м. Києва від 5 березня 2004 р. у справі № 22/20 за позовом Відповідача до Позивача про стягнення 275972 грн заборгованості за спірним договором субпідряду.

Яке рішення має винести у постанові Верховний Суд України стосовно постанов Вищого господарського суду України від 19 квітня 2005 р. та Київського апеляційного господарського суду від 9 лютого 2005 р.? Дайте правову оцінку доказам у цій справі.

Тестові завдання

I. *Доказами у справі є:*

- а) будь-які фактичні дані;
- б) засоби доказування;
- в) будь-які фактичні дані, на підставі яких господарський суд у визначеному законом порядку встановлює наявність чи відсутність обставин, на яких ґрунтуються вимоги і заперечення сторін;
- г) інші обставини, які мають значення для правильного вирішення господарського спору.

II. *Засобами доказування є:*

- а) письмові та речові докази;
- б) первинні та похідні докази;
- в) свідчення адвоката;
- г) прямі та непрямі докази.

III. *Якщо подані сторонами докази є недостатніми, господарський суд:*

- а) повертає заяву позивачеві;
- б) може витребувати від підприємств та організацій незалежно від їх участі у справі документи і матеріали, необхідні для вирішення спору;
- в) залишає позов без розгляду;
- г) зобов'язаний витребувати від підприємств та організацій незалежно від їх участі у справі документи і матеріали, необхідні для вирішення спору.

IV. *Не потребують доказування:*

- а) обставини, визнані господарським судом загальновідомими;
- б) обставини, встановлені кримінальним судом;
- в) обставини, встановлені цивільним судом;
- г) факти, які відповідно до закону вважаються встановленими.

V. *Відвід судового експерта здійснюється:*

- а) за заявою сторін;
- б) за заявою прокурора;
- в) за самовідводом експерта;
- г) за заявою суду.

Література [2; 5; 7–9; 13; 35–37; 44; 45; 100–104; 108; 110, 117]

Тема 5. Позовне провадження і підстави його порушення у господарських судах

1. Право на позов. Поняття та елементи позову.
2. Форма і зміст позовної заяви.
3. Порядок подання позову. Ціна позову.
4. Відзив на позовну заяву.
5. Відмова у прийнятті та повернення позовної заяви.
6. Об'єднання позовних вимог. Зміна позову. Відмова від позову.
7. Подання зустрічного позову.
8. Порушення провадження у справі. Дії судді щодо підготовки справи до розгляду.

Тема рефератів

- Забезпечення позову.

Підготувати:

- проект позовної заяви;
- проект ухвали про порушення справи;
- проект відзиву на позовну заяву.

Питання для самоконтролю та співбесіди

- З якого моменту виникає право на позов?
- Які документи додаються до позовної заяви?
- У яких випадках суддя повертає позовну заяву і додані до неї документи без розгляду?
- Чи може бути оскаржена ухвала про забезпечення позову в апеляційному порядку?

Практичні завдання

1. Державна податкова інспекція Шевченківського району м. Києва звернулась до господарського суду з позовом до ТОВ “Автосервіс” про звернення стягнення на майно. Відповідач без поважних причин не подав до господарського суду відзив на позовну заяву та не забезпечив явку свого представника у призначене судове засідання.

Господарський суд розглянув справу за наявними матеріалами та задовольнив позов.

Чи законні дії господарського суду?

2. ВАТ звернулося до місцевого господарського м. Києва з заявою про визнання недійсним рішення Київської міської державної адміністрації, яким анульовано реєстрацію ВАТ.

Господарський суд повернув позовну заяву без розгляду, мотивуючи це тим, що позивачем не подано доказів вжиття заходів досудового врегулювання спору і сплати витрат на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу.

Чи законні дії суду?

Розкрийте відмінність наслідків припинення провадження у справі та залишення позову без розгляду.

3. ВАТ “ВІД” звернулося в місцевий господарський суд з позовом до ТОВ “Полюс” про розірвання договору оренди і повернення майна.

Господарський суд відмовив у прийнятті позовної заяви, оскільки позивач не подав доказів про наявність у нього права на звернення до господарського суду. На думку суду, позивач як правонаступник первісного власника майна — орендодавця не отримав права орендодавця за договором оренди, який оспорується.

Чи законні дії господарського суду? На яких підставах суд може відмовити в прийнятті позовної заяви?

4. У жовтні 2004 р. Акціонерний комерційний агропромисловий банк “Україна-Банк” (далі — Банк) звернувся до господарського суду Вінницької області з позовом до Відкритого акціонерного товариства “Вінницьке спеціалізоване автотранспортне підприємство 0102 “Укragропромтранс” (далі — Товариство) про визнання недійсними протоколу загальних зборів акціонерів Товариства від 15.05.02 № 2, протоколу засідання правління Товариства від 15.05.02 № 15, акта прийняття-передавання майна від 30.05.02. Під час розгляду справи Банк подав заяву про вжиття заходів до забезпечення позову шляхом накладення арешту на майно товариства з обмеженою відповідальністю “Спецавтотранс” (далі — ТОВ “Спецавтотранс”), яке перебуває в заставі Банку.

Ухвалою господарського суду Вінницької області від 05.11.02 зазначену заяву Банку задоволено:

- накладено арешт на майно ТОВ “Спецавтотранс”, що перебуває в заставі Банку, відповідно до Державного реєстру обтяжень рухомого майна від 24.09.02 № 962856;

- заборонено посадовим особам підприємств, установ, організацій усіх форм власності та підпорядкування вчиняти будь-які дії та видавати відповідні документи, спрямовані на будь-які форми відчуження майна ТОВ “Спецавтотранс”, яке перебуває в заставі Банку відповідно до Державного реєстру обтяжень рухомого майна від 24.09.02 № 962856.

Суд урахував доводи Банку про те, що згідно з випискою з протоколу засідання правління Товариства від 15.05.02 № 15 та актом прийняття-передавання майна від 30.05.02. Товариство внесло до статутного фонду ТОВ “Спецавтотранс” майно, не маючи на це згоди Банку як заставодержателя майна. Ухвала вмотивована тим, що невжиття заходів до забезпечення позову може суттєво ускладнити чи зробити неможливим виконання рішення господарського суду.

Постановою Житомирського апеляційного господарського суду від 25.01.05 зазначену ухвалу суду першої інстанції залишено без змін.

Постановою Вищого господарського суду України від 19.04.05 № 14/384-04 зазначені ухвалу та постанову скасовано, а справу передано на розгляд до місцевого господарського суду. Постанова вмотивована тим, що вжиті судом заходи до забезпечення позову суперечать положенням ст. 67 Господарського процесуального кодексу України, відповідно до якої арешт можна накладати виключно на майно або грошові суми відповідача.

16 червня 2005 р. колегія суддів Верховного Суду України за касаційними скаргами Товариства і Банку порушила провадження з перегляду у касаційному порядку постанови Вищого господарського суду України від 19.04.05 № 14/384-04. У касаційних скаргах ставиться питання про скасування оскарженої постанови та передачу справи на новий розгляд до суду першої інстанції. На обґрунтування касаційних скарг зроблено посилання на неправильне застосування норм матеріального та процесуального права.

Чи підлягають задоволенню касаційні скарги?

Тестові завдання

- I. *Суддя відмовляє у прийнятті позовної заяви, якщо:*
 - a) заява не підлягає розгляду в господарських судах України;
 - б) у провадженні третейського суду є справа зі спору між тими ж сторонами, про той же предмет і з тих же підстав;

в) позов подано до підприємства, організації, яке розташоване в іншій області.

г) позов подано з запізненням.

II. *Про відмову у прийнятті позовної заяви виноситься:*

а) постанова;

б) рішення;

в) ухвала;

г) наказ.

III. *Суддя повертає позовну заяву і додані до неї документи без розгляду, якщо:*

а) позовну заяву не підписано;

б) не подано доказів оплати поштового відправлення відповідачеві з копією позовної заяви;

в) порушено правила звернення до суду;

г) не подано доказів надсилання відповідачеві претензії і доданих до неї документів.

IV. *Суддя, прийнявши позовну заяву, виносить і надсилає сторонам, прокурору, якщо він є заявником, ухвалу про порушення провадження у справі не пізніше:*

а) трьох;

б) п'яти;

в) десяти

г) тридцяти днів з дня її надходження.

V. *Забезпечення позову допускається:*

а) до початку розгляду справи по суті;

б) до подачі позовної заяви;

в) до прийняття судового рішення у справі;

г) у будь-якій стадії провадження у справі, якщо невжиття таких заходів може утруднити чи зробити неможливим виконання рішення господарського суду.

Література [2; 13; 83; 100–103; 110; 117; 119; 120]

Тема 6. Вирішення господарських спорів у суді першої інстанції

1. Склад господарського суду. Порядок ведення засідання. Строк вирішення спору.
2. Відкладення розгляду справи, перерва судового засідання. Зупинення провадження у справі та його поновлення.
3. Припинення провадження у справі.

4. Залишення позову без розгляду.
5. Порядок прийняття рішення, його форма та зміст.
6. Оголошення рішення та набрання ним законної сили. Розсилання рішень.
7. Ухвала суду та її зміст. Окрема ухвала.
8. Додаткове рішення, ухвала. Роз'яснення і виправлення рішення, ухвали.
9. Протоколи.

Питання для самоконтролю та співбесіди

- У межах яких строків господарський суд відкладає розгляд справи?
- В який строк має бути вирішений спір про стягнення заборгованості за опротестованим векселем?
- Відмінність наслідків припинення провадження у справі від наслідків залишення позову без розгляду.
- В яких випадках господарський суд має право зупинити провадження у справі?
- В яких випадках справу може бути розглянуто за наявними матеріалами?
- Що вказується в резолютивній частині рішення при задоволенні заяви про визнання акта недійсним?
- В яких випадках господарський суд виносить ухвали?
- Яким вимогам має відповідати окрема ухвала господарського суду?
- Чи може бути додаткове рішення самостійним об'єктом перегляду в апеляційному порядку?

Тема реферату

- Права господарського суду щодо прийняття рішення.

Підготувати:

- проект ухвали про припинення провадження у справі;
- проект рішення у справі.

Практичні завдання

1. У процесі судового розгляду справи суддя звернувся до голови місцевого господарського суду з поданням щодо продовження строку вирішення справи на два місяці, посилаючись як на участь у справі

кількох відповідачів, так і на значний обсяг поданих сторонами доказів і документів в обґрунтування своїх вимог і заперечень позову.

Чи підлягає задоволенню подання судді?

В яких випадках і хто має право продовжити строк вирішення спору?

2. ЗАТ “Приват” звернулося до місцевого господарського суду з позовом до ВАТ “Інвест” про стягнення 185600 грн заборгованості за договором поставки. Господарський суд відмовив у прийнятті позовної заяви, оскільки в п. 5.4 договору поставки передбачено, що всі спори, що виникають з його виконання, вирішуються арбітражною комісією при Київській товарній біржі.

Чи законні дії суду?

З яких підстав господарський суд може відмовити у прийнятті позовної заяви?

3. Державне підприємство “Прилад” 11 березня 2005 р. звернулося з позовом до ВАТ “Укрювелір” про стягнення 5 млн грн. Державне підприємство 20 березня 2005 р. звернулося до господарського суду із заявою про відмову від позову.

Чи має право позивач відмовитись від позову? Якщо так, то на якій стадії судового процесу? Складіть ухвалу про прийняття судом відмови від позову.

4. У резолютивній частині свого рішення місцевий господарський суд зазначив: “Відповідач зобов’язаний протягом місяця передати позивачеві незаконно вилучені швейні машини, про що повідомити господарський суд, а в разі невиконання цієї вимоги стягнути з відповідача вартість швейних машин”.

Чи відповідає резолютивна частина рішення вимогам закону?

Чи може рішення передбачати альтернативні умови його виконання?

5. Рішенням від 26 лютого 2005 р. господарський суд відмовив у задоволенні позову державного підприємства “Мехмаш” до ТОВ “КРОК” про стягнення 15000 грн у зв’язку з тим, що відповідач ще 15 січня 2005 р. погасив заборгованість перед позивачем шляхом передачі векселя.

Приймаючи рішення, суд не вирішив питання про розподіл судових витрат.

Як може суд виправити цей недолік?

6. Місцевий господарський суд розглянув справу за позовом кооперативу про визнання недійсним розпорядження Київської міської державної адміністрації та визнання права власності на будівлю.

У резолютивній частині рішення суд зазначив: “Розпорядження Київської міської державної адміністрації “Про визнання безхазайним майна” визнати недійсним”.

Чи відповідає резолютивна частина вимогам закону?

7. Справа за позовом ТОВ “Поступ” до комунального підприємства про стягнення 21000 грн, зайво перерахованих відповідачеві за електроенергію, розглядалася трьома суддями місцевого господарського суду.

Дослідивши обставини справи та докази, суд задовольнив позовні вимоги позивача у повному обсязі.

Один із суддів не погодився з таким рішенням суду і виклав окрему думку, в якій обґрунтував, що вимоги позивача підлягають задоволенню частково.

Окрема думка судді була приєднана до справи.

У резолютивній частині рішення суд зазначив: “Позов задовольнити. Стягнути з розрахункового рахунка комунального підприємства на користь ТОВ “Поступ” 21000 грн боргу та 210 грн витрат по сплаті держмита, видати наказ. До справи приєднана окрема думка судді Іванченка В. П.”.

Чи законні дії суду?

Чи відповідає вимогам закону резолютивна частина рішення? Який порядок оформлення та приєднання до справи окремої думки судді?

Тестові завдання

I. *Спір має бути вирішений господарським судом від дня одержання позовної заяви у строк не більше:*

- а) десяти днів;
- б) одного місяця;
- в) не більше двох місяців;
- г) трьох місяців.

II. *Якщо відзив на позовну заяву не подано, справу може бути:*

- а) перенесено;
- б) закрито;
- в) залишено без розгляду;
- г) розглянуто за наявними в ній матеріалами.

III. *Господарський суд відкладає в межах строків, встановлених статтею 69 ГПК, розгляд справи через такі обставини:*

- а) неподання довідки про банківські рахунки;
- б) необхідність оплати інформаційних послуг;
- в) залучення до участі у справі прокурора;
- г) необхідність заміни відведеного судді, судового експерта.

IV. *Господарський суд має право зупинити провадження у справі за клопотанням сторони, прокурора, який бере участь у судовому процесі, або за своєю ініціативою у випадках:*

- а) призначення господарським судом судової експертизи;
- б) надсилання господарським судом матеріалів до інших органів;
- в) заміни однієї із сторін внаслідок заяви прокурора.
- г) призначення судом виїзного засідання.

V. *Господарський суд припиняє провадження у справі, якщо:*

- а) спір не підлягає вирішенню в судах України;
- б) позивач не з'явився до суду;
- в) підприємство чи організацію, які є сторонами, перевіряє податкова інспекція;
- г) сторони уклали мирову угоду і вона затверджена господарським судом.

Література [1; 2; 11–13; 64–67; 69; 74–76;
79; 81–83; 86; 88, 99–103;
110; 117–120]

Тема 7. Перегляд судових рішень в апеляційному порядку

1. Право апеляційного оскарження. Строк подання апеляційної скарги або внесення апеляційного подання.
2. Форма і зміст апеляційної скарги (подання).
3. Відзив на апеляційну скаргу (подання).
4. Повернення апеляційної скарги (подання).
5. Прийняття апеляційної скарги (подання).
6. Підстави для скасування або зміни рішення.
7. Постанова апеляційної інстанції.

Теми рефератів

- Апеляційні скарги на ухвали місцевого господарського суду.
- Межі перегляду справи в апеляційній інстанції.

Підготувати:

- проект апеляційного подання прокурора на рішення місцевого господарського суду;
- проект постанови апеляційного господарського суду про скасування рішення.

Питання для самоконтролю та співбесіди

- Хто має право відмовитися від апеляційної скарги (подання) і на якій стадії провадження?
- В яких випадках приймаються додаткові докази апеляційним судом?
- Назвіть підстави скасування рішення місцевого господарського суду.
- В який строк постанова апеляційної інстанції надсилається сторонам?
- В якому порядку розглядаються апеляційні скарги на ухвали місцевого господарського суду?

Практичні завдання

1. Апеляційний господарський суд повернув позивачу апеляційну скаргу про перегляд рішення у справі про розірвання договору оренди на тій підставі, що до апеляційної скарги не були додані документи, що підтверджують сплату державного мита.

Чи законні дії суду?

Чи може позивач оскаржити ухвалу про повернення апеляційної скарги і до якого суду?

2. 14 липня 2005 р. банк звернувся до місцевого господарського суду з позовом про стягнення з ВАТ 65000 грн заборгованості за кредитним договором.

Господарський суд позовні вимоги задовольнив, мотивуючи своє рішення тим, що між позивачем і відповідачем був укладений кредитний договір від 10 липня 2004 р. і відповідач не виконав своїх зобов'язань за договором: не повернув кредит до 10 липня 2005 р.

Рішення місцевого суду за апеляційною скаргою відповідача було переглянуто апеляційним господарським судом, який його скасував і прийняв нове рішення, яким у задоволенні позовних вимог відмовив. При цьому апеляційний суд виходив з того, що сторонами 10 липня 2005 р. була підписана додаткова угода до кредитного договору від

10 липня 2004 р., за якою дата погашення кредиту була перенесена на 30 вересня 2005 р. Ця угода судом першої інстанції не розглядалась і як доказ будь-якої оцінки не отримала.

Чи має право апеляційний господарський суд дослідити нові докази і ґрунтуючись на них прийняти нове рішення?

Тестові завдання

I. *Апеляційна скарга або подання подається:*

- а) особисто представником сторони чи прокурором до апеляційного господарського суду;
- б) надсилається до апеляційного господарського суду поштою;
- в) через місцевий господарський суд, який розглянув справу;
- г) через судову адміністрацію.

II. *Апеляційна скарга (подання) не приймається до розгляду і повертається апеляційним господарським судом, якщо:*

- а) апеляційна скарга (подання) підписана нерозбірливо;
- б) до скарги (подання) не додано доказів надсилання її копії іншій стороні (сторонам);
- в) до скарги не додано квитанції про оплату поштового відправлення;
- г) скаргу (подання) подано до закінчення строку, встановленого для її подання.

III. *Апеляційна скарга (подання) на рішення місцевого господарського суду розглядається з дня надходження справи разом з апеляційною скаргою (поданням) в апеляційну інстанцію у строк:*

- а) протягом десяти робочих днів;
- б) у місячний строк;
- в) у двомісячний строк;
- г) у трьохмісячний строк.

IV. *Апеляційна інстанція за результатами розгляду апеляційної скарги (подання) має право:*

- а) залишити рішення місцевого господарського суду без змін, а скаргу (подання) без задоволення;
- б) скасувати рішення повністю або частково і прийняти нове рішення;
- в) дати рекомендації щодо перегляду рішення;
- г) відіслати рішення.

V. Підставами для скасування або зміни рішення місцевого господарського суду є:

- а) неясність обставин справи;
- б) порушення строку прийняття рішення;
- в) невідповідність висновків, викладених у рішенні місцевого господарського суду, обставинам справи;
- г) порушення порядку оголошення рішення.

Література [1; 2; 61; 63; 68; 84; 88; 97; 100–103; 110; 118]

Тема 8. Перегляд судових рішень у касаційному порядку

1. Право касаційного оскарження. Порядок і строк подання касаційної скарги (подання).
2. Форма і зміст касаційної скарги (подання).
3. Порядок розгляду касаційної скарги (подання).
4. Межі перегляду справи в касаційній інстанції. Повноваження касаційної інстанції.
5. Підстави для скасування або зміни рішення або постанови.
6. Постанова касаційної інстанції.
7. Право та підстави касаційного оскарження постанов Вищого господарського суду України.
8. Порядок подання касаційної скарги та внесення касаційного подання на постанову Вищого господарського суду України.

Теми рефератів

- Касаційні скарги на ухвали господарських судів.
- Повноваження Верховного Суду України при перегляді у касаційному порядку постанов Вищого господарського суду України. Постанова Верховного Суду України.

Підготувати:

- проект касаційної скарги на рішення господарського суду;
- проект постанови Вищого господарського Суду України про скасування постанови;
- проект постанови Верховного суду України про скасування ухвали Вищого господарського суду України.

Питання для самоконтролю та співбесіди

- В яких випадках сторона у справі має право повторно подати касаційну скаргу після її повернення судом?
- В які строки сторонам надсилається постанова касаційної інстанції?
- Які ухвали місцевого господарського суду можуть бути оскаржені у касаційному порядку?
- Які вимоги приймаються і розглядаються у касаційній інстанції?
- В які строки набирає законної сили постанова касаційної інстанції?
- На що не допускається посилання у касаційній скарзі (поданні)?
- Хто із учасників судового процесу має право оскаржити у касаційному порядку постанову Вищого господарського суду України?
- В які строки можуть бути подані касаційна скарга, касаційне подання Генерального прокурора України на постанову Вищого господарського суду України?
- Чи є підставами для оскарження до Верховного Суду України постанов Вищого господарського суду:
 - що стосуються прав і обов'язків осіб, які не були залучені до участі у справі;
 - що суперечать Конституції України?
- Верховний Суд України за результатами розгляду касаційної скарги скасував постанову Вищого господарського суду України і прийняв нове рішення. Чи законні дії Верховного Суду України?

Практичні завдання

1. Спільне підприємство в Україні звернулося до суду з позовом до ТОВ про стягнення 3803 грн основного боргу та 2712 грн пені за прострочення оплати послуг згідно із договором від 20 травня 2004 р., разом 6515 грн.

Відповідач відзив на позов не подав, у засідання господарського суду не з'явився, не виконав вимог суду, викладених в ухвалі про порушення провадження у справі.

Відповідно до ст. 75 ГПК справа розглядається за наявними в ній матеріалами.

Розглянувши матеріали справи, заслухавши пояснення представника позивача, суд встановив, що у 2004 р. сторони уклали договір на обслуговування мобільного телефону і абоненту було надано осо-

бистий рахунок. Відповідач повинен був оплачувати надані послуги в 15-денний строк з моменту друку рахунків. Однак рахунки відповідачем не були оплачені і заборгованість з наданого позивачем і не заперечуваного відповідачем розрахунку позову становить 3803 грн.

Суд задовольнив позов, стягнувши з ТОВ на користь спільного підприємства 3803 грн основного боргу, 2712 грн пені та 65 грн 15 коп. витрат по сплаті державного мита.

Після набрання рішенням законної сили відповідач подав касаційну скаргу на це рішення до Вищого господарського суду України, зазначивши, що він не був належним чином повідомлений про час і місце засідання суду, оскільки не отримав повістку; у судовому засіданні не досліджувалися рахунки, які він повинен був оплачувати за надані послуги, а розрахунок позову позивачем не відповідає загальній сумі рахунків. Касаційна скарга була підписана особою без зазначення її посадового становища.

Вищий господарський суд повернув касаційну скаргу відповідачу і виніс про це постанову.

Чи відповідають вимогам закону дії суду першої інстанції, ТОВ, Вищого господарського суду України?

Чи підлягає касаційна скарга задоволенню?

2. Рішенням місцевого господарського суду 18 червня 2003 р. були задоволені позовні вимоги ЗАТ до ВАТ про стягнення 48000 грн.

Ухвалою цього ж господарського суду від 18 грудня 2004 р. було змінено спосіб виконання зазначеного рішення шляхом звернення стягнення на майно ВАТ в межах суми задоволеного позову.

Не погоджуючись з ухвалою господарського суду, ВАТ 27 грудня 2004 р. подало касаційну скаргу до місцевого господарського суду. Останній відмовив у прийнятті касаційної скарги на тій підставі, що ухвала суду про зміну способу виконання рішення не підлягає оскарженню.

Чи підлягає оскарженню зазначена ухвала?

Чи законні дії господарського суду?

3. Розглянувши позов ВАТ до приватного підприємства (ПП) про примусове виконання зобов'язання за договором застави, місцевий господарський суд зобов'язав підприємство передати у заставу визначене договором майно. Договір застави був укладений з метою забезпечення договору позики між ВАТ і ПП.

Не погоджуючись з рішенням суду, ПП через 15 днів з дня набрання рішенням місцевого господарського суду законної сили подало касаційну скаргу. На думку ПП, виконання зобов'язання за договором позики не може бути забезпечено заставою, оскільки ВАТ не вчинило відповідних дій, які б свідчили про виникнення зобов'язання за договором позики.

Суд першої інстанції не досліджував обставин про те, чи надходили позичкові кошти від ВАТ на рахунок ПП.

Суд касаційної інстанції розглянув касаційну скаргу і скасував рішення першої інстанції і прийняв нове рішення.

Чи законні дії суду касаційної інстанції?

Чи є підстави для скасування рішення суду першої інстанції?

Які межі перегляду справи в касаційній інстанції?

4. Колегія суддів Вищого господарського суду України розглянула касаційну скаргу ТОВ на рішення місцевого господарського суду у справі ДПП до ТОВ про стягнення в дохід бюджету доходу в сумі 107640 грн від здійснення діяльності без установлених законом підстав.

ТОВ у касаційній скарзі вказало на помилкове застосування судом вимог законодавства України, що рішення суду не відповідає нормам матеріального права, оскільки п. 22 ст. 92 Конституції України передбачає чотири види відповідальності — цивільно-правову, кримінальну, адміністративну і дисциплінарну, а про податкову відповідальність не згадується.

Місцевим господарським судом було встановлено, що ТОВ займалося придбанням і реалізацією металобрухту з метою отримання прибутку (акт перевірки ДПП). ТОВ, зібравши металобрухт на суму 95121 грн, реалізувало його за 114448 грн (а не за 116548 грн, як було зазначено в акті). Таким чином, відповідач, придбавши металобрухт, як юридична особа володів і розпоряджався ним, тобто здійснював операції з металобрухтом з порушенням встановленого законом порядку, без отримання ліцензії.

Колегія суддів Вищого господарського суду України дійшла висновку про те, що рішення місцевого господарського суду прийнято з дотриманням норм матеріального і процесуального права і вона не бачить підстав для його скасування.

Вищий господарський суд України керуючись ст. 111-5, 111-7, 111-9, 111-11 ГПК України постановив у задоволенні касаційної скарги відмовити.

16 квітня 2004 р. ТОВ направило до Верховного Суду України касаційну скаргу на постанову колегії суддів Вищого господарського суду України від 19 лютого 2004 р.

Чи підлягає перегляду у касаційному порядку постанова Вищого господарського суду України?

5. Вищий господарський суд України за касаційною скаргою відповідача переглянув рішення місцевого господарського суду у справі за позовом ТОВ до ВАТ про відшкодування моральної шкоди в сумі 50000 грн. За наслідками розгляду касаційної скарги Вищий господарський суд України залишив рішення першої інстанції без змін, а скаргу без задоволення.

ВАТ оскаржило постанову Вищого господарського суду України до Верховного Суду України. Свою скаргу воно обґрунтувало тим, що раніше в аналогічній справі суд інакше застосував положення Цивільного кодексу України, які регулюють право на відшкодування моральної шкоди, пов'язаної з порушенням міжнародної ділової репутації.

Верховний Суд України залишив постанову без змін, а скаргу без задоволення.

Чи законні дії Верховного Суду України?

Які підстави визначені законом для скасування постанов Вищого господарського суду України?

Чи підлягає оскарженню постанова Верховного Суду України?

Тестові завдання

I. *Касаційна скарга (подання) подається (вноситься) до Вищого господарського суду України:*

- а) тільки через місцевий господарський суд;
- б) тільки через апеляційний господарський суд;
- в) через місцевий чи апеляційний господарський суд, який прийняв оскаржуване рішення чи постанову;
- г) через Президію Вищого господарського суду України.

II. *Касаційна скарга (подання) не приймається до розгляду і повертається судом, якщо:*

- а) касаційна скарга (подання) підписана нерозбірливо;

- б) скаргу (подання) надіслано інакше, ніж через місцевий або апеляційний господарський суд, що прийняв рішення або постанову;
- в) до скарги (подання) не додано доказів надіслання її копії прокурору;
- г) до скарги не додано документів, що підтверджують оплату послуг експерта.

III. *Касаційна скарга (подання) розглядається у двомісячний строк:*

- а) з дня подання касаційної скарги (подання);
- б) з дня надходження справи разом із касаційною скаргою (поданням) до місцевого господарського суду;
- в) з дня надходження справи разом із касаційною скаргою (поданням) до Вищого господарського суду України.
- г) з дня надходження скарги (подання) до апеляційного господарського суду України.

IV. *Касаційна інстанція за результатами розгляду касаційної скарги (подання) має право:*

- а) доповнити рішення першої інстанції або постанову апеляційної інстанції;
- б) залишити рішення першої інстанції або постанову апеляційної інстанції без змін, а скаргу (подання) без задоволення;
- в) скасувати рішення першої інстанції або постанову апеляційної інстанції повністю або частково і направити справу на розгляд Верховного суду України;
- г) скасувати рішення першої інстанції або постанову апеляційної інстанції і передати справу на новий розгляд до апеляційного суду.

V. *Порушення норм процесуального права є в будь-якому разі підставою для скасування рішення місцевого або постанови апеляційного господарського суду, якщо:*

- а) справу розглянуто судом у неповному складі колегії суддів;
- б) справу розглянуто судом за відсутності будь-якої із сторін, не повідомленої належним чином про час і місце засідання суду;
- в) господарський суд прийняв рішення або постанову, що стосується прав і обов'язків третіх осіб, які були залучені до участі у справі.
- г) рішення або постанова підписані тими суддями, що зазначені в рішенні або постанові.

VI. *Верховний Суд України переглядає у касаційному порядку постанови чи ухвали Вищого господарського суду України у випадках, коли вони оскаржені:*

- а) з мотивів застосування Вищим господарським судом України закону чи іншого нормативно-правового акта, що суперечить нормам моралі;
- б) у разі їх невідповідності рішенням Верховного Суду;
- в) у зв'язку з виявленням різного застосування Вищим господарським судом України одного й того ж положення закону чи іншого нормативно-правового акта в аналогічних справах;
- г) з мотивів невідповідності постанов чи ухвал міжнародним договорам.

VII. *Верховний Суд України за результатами розгляду касаційної скарги, касаційного подання Генерального прокурора України на постанову чи ухвалу Вищого господарського суду України має право:*

- а) залишити постанову чи ухвалу без змін, а скаргу (подання) без задоволення;
- б) доповнити постанову чи ухвалу;
- в) відмінити постанову чи ухвалу.
- г) скасувати постанову і передати справу на новий розгляд до апеляційної інстанції.

Література [1; 2; 11–13; 61; 84; 88; 89; 100–103; 110; 112; 117–120]

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правова

1. *Конституція* України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. *Господарський* процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р. (в редакції Закону України від 21 червня 2001 р. № 2539-III) // ВВР України. — 2001. — № 36. — Ст. 188.
3. *Господарський* кодекс України від 16 січня 2003 р. // ВВР України. — 2003. — № 18. — Ст. 144.
4. *Цивільний* кодекс України від 16 січня 2003 р. // ВВР України. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356.
5. *Повітряний* кодекс України від 4 травня 1993 р. // ВВР України. — 1993. — № 25. — Ст. 274.

6. *Кодекс торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 р.* // ВВР України. — 1995. — № 47. — Ст. 349.
7. *Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р.* // Офіц. вісн. України. — 2004. — № 16. — Ст. 1088.
8. *Митний кодекс України від 11 липня 2002 р.* // ВВР України. — 2002. — № 38; 39. — Ст. 288.
9. *Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р.* // ВВР України. — 2002. — № 3; 4. — Ст. 27.
10. *Закон України від 7 лютого 2002 р. № 3018-III “Про судоустрій України”* // ВВР України. — 2002. — № 27–28. — Ст. 180
11. *Закон України від 15 грудня 1992 р. “Про статус суддів”* // ВВР України. — 1993. — № 8. — Ст. 56.
12. *Закон України від 14 травня 1992 р. “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” (у редакції Закону України від 30 червня 1999 р.)* // ВВР України. — 1999. — № 42; 43. — Ст. 378.
13. *Закон України від 26 листопада 1993 р. “Про Антимонопольний комітет України”* // ВВР України. — 1993. — № 50. — Ст. 472.
14. *Закон України від 7 червня 1996 р. “Про захист від недобросовісної конкуренції”* // ВВР України. — 1996. — № 36. — Ст. 164.
15. *Закон України від 11 січня 2001 р. “Про захист економічної конкуренції”* // ВВР України. — 2001. — № 20. — Ст. 249.
16. *Закон України від 16 квітня 1991 р. “Про зовнішньоекономічну діяльність”* // ВВР України. — 1991. — № 29. — Ст. 377.
17. *Закон України від 12 травня 1991 р. “Про захист прав споживачів”* // ВВР України. — 1991. — № 30. — Ст. 379.
18. *Закон України від 16 червня 1992 р. “Про об’єднання громадян”* // ВВР України. — 1992. — № 34. — Ст. 504.
19. *Закон України від 7 лютого 1991 р. “Про власність”* // ВВР України. — 1991. — № 20. — Ст. 249.
20. *Закон України від 27 березня 1991 р. “Про підприємства в Україні”* // ВВР України. — 1991. — № 24. — Ст. 272.
21. *Закон України від 18 березня 2004 р. “Про порядок обрання на посаду та звільнення з посади професійного судді Верховною Радою України”* // ВВР України. — 2004. — № 25. — Ст. 354.
22. *Закон України від 18 червня 1991 р. “Про цінні папери і фондову біржу”* // ВВР України. — 1991. — № 38. — Ст. 508.

23. *Закон України від 14 лютого 1992 р. “Про колективне сільсько-господарське підприємство” // ВВР України. — 1992. — № 20. — Ст. 272.*
24. *Закон України від 19 червня 2003 р. “Про фермерське господарство” // ВВР України. — 2003. — № 45. — Ст. 363.*
25. *Закон України від 21 квітня 1999 р. “Про виконавче провадження” // ВВР України. — 1999. — № 24. — Ст. 207.*
26. *Закон України від 24 березня 1998 р. “Про державну виконавчу службу” // ВВР України. — 1998. — № 36; 37. — Ст. 243.*
27. *Закон України від 5 листопада 1991 р. “Про прокуратуру” // ВВР України. — 1991. — № 53. — Ст. 793.*
28. *Закон України від 24 лютого 1994 р. “Про міжнародний комерційний арбітраж” // ВВР України. — 1994. — № 25. — Ст. 198.*
29. *Закон України від 19 грудня 1992 р. “Про адвокатуру” // ВВР України. — 1993. — № 9. — Ст. 63.*
30. *Закон України від 21 травня 1997 р. “Про місцеве самоврядування” // ВВР України. — 1998. — № 48. — Ст. 292.*
31. *Закон України від 4 лютого 1994 р. “Про правовий статус іноземців” // ВВР України. — 1994. — № 23. — Ст. 162.*
32. *Закон України “Про приєднання України до Конвенції про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах” // <http://gada.kiev.ua>*
33. *Закон України від 12 вересня 1991 р. “Про правонаступництво України” // ВВР України. — 1991. — № 46. — Ст. 617.*
34. *Закон України від 24 червня 2004 р. “Про міжнародні договори України” // ВВР України. — 2004. — № 50. — Ст. 540.*
35. *Закон України від 25 лютого 1994 р. “Про судову експертизу” // ВВР України. — 1994. — № 28. — Ст. 232.*
36. *Закон України від 9 лютого 1995 р. “Про екологічну експертизу” // ВВР України. — 1995. — № 8. — Ст. 54.*
37. *Закон України від 12 липня 2001 р. “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” // Уряд. кур’єр. — 2001. — 12 верес.*
38. *Закон України від 11 травня 2004 р. “Про третейські суди” // ВВР України. — 2004. — № 35. — Ст. 412.*
39. *Закон України від 1 липня 2004 р. “Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень” // ВВР України. — 2004. — № 51. — Ст. 553.*

40. *Закон України від 2 жовтня 1992 р. “Про заставу”* // ВВР України. — 1992. — № 47. — Ст. 642.
41. *Закон України від 18 листопада 2003 р. “Про забезпечення вимог кредитора та реєстрацію обтяжень”* // ВВР України. — 2004. — № 11. — Ст. 140.
42. *Закон України від 16 травня 1995 р. “Про ратифікацію Конвенції з примирення і арбітражу в рамках НБСЄ, підписану від імені України 15 грудня 1992 р. в м. Стокгольмі”* // ВВР України. — 1995. — № 20. — Ст. 145.
43. *Закон України від 25 березня 2005 р. “Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України»* // <http://rada.kiev.ua>
44. *Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йорк, 1958): Ратифікована Указом Президії Верховної Ради України* // ВВР України. — 1960. — № 31.
45. *Угода про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, укладена в м. Києві 20 березня 1992 р.: Ратифікована Постановою ВР № 2889-1289-12 від 19 грудня 1992 р.* // *Голос України*. — 1993. — 14 січ.
46. *Декрет Кабінету Міністрів від 21 січня 1993 р. “Про державне мито” (з наступними змінами)* // ВВР України. — 1993. — № 13. — Ст. 113.
47. *Указ Президента України від 11 липня 2001 р. № 511/2001 “Про утворення апеляційних господарських судів та затвердження мережі господарських судів України” (у редакції Указу Президента України від 30 травня 2002 р. № 499/2002)* // <http://rada.kiev.ua>
48. *Указ Президента України від 30 травня 2002 р. № 499/2002 “Про утворення Житомирського та Запорізького апеляційних господарських судів та внесення змін до мережі та кількісного складу суддів господарських судів України”* // <http://rada.kiev.ua>
49. *Указ Президента України від 8 липня 1998 року № 753/98 “Про додаткові заходи щодо посилення ефективності застосування процедур банкрутства”* // <http://rada.kiev.ua>
50. *Статут залізниць України: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 р. № 457* // <http://rada.kiev.ua>
51. *Постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2002 р. № 411 “Про визначення розміру витрат на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу”* // <http://rada.kiev.ua>

52. *Декрет* Кабінету Міністрів України № 929 від 12 листопада 1993 р. “Про державний контракт і державне замовлення на 1993 р. // ВВР України. — 1993. — № 13. — Ст. 119.
53. *Тимчасове* положення про порядок формування та розміщення обсягів поставок продукції (робіт, послуг) для виконання державних контрактів і державного замовлення на 1993 р., Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 10 лютого 1993 р. № 100 // Уряд. кур’єр. — 1993. — 18 лют.
54. *Інструкція* про порядок і розміри відшкодування витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним науково-дослідним установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 1 липня 1996 р. № 710 // <http://rada.kiev.ua>
55. *Інструкція* про порядок обчислення та справляння державного мита: Затв. наказом Головної державної податкової інспекції України від 22 квітня 1993 р. № 15 // <http://rada.kiev.ua>
56. *Інструкція* про проведення виконавчих дій: Затв. наказом Міністерства юстиції України від 15 грудня 1999 р. № 74/5 // <http://rada.kiev.ua>
57. *Рішення* Конституційного Суду України від 9 липня 2002 р. № 15-рп/2002 у справі № 1-2/2002 за конституційним зверненням Товариства з обмеженою відповідальністю “Торговий дім «Кампус Коттон клуб»” щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 124 Конституції України (справа про досудове врегулювання спорів) // <http://rada.kiev.ua>
58. *Рішення* Конституційного Суду України від 8 квітня 1999 р. у справі за конституційним поданням Вищого арбітражного суду України та Генеральної прокуратури України щодо офіційного тлумачення положень ст. 2 АПК України // <http://rada.kiev.ua>
59. *Рішення* Конституційного Суду України від 1 жовтня 1998 р. у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 1 ст. 14 АПК України // <http://rada.kiev.ua>
60. *Рекомендації* Президії Вищого господарського суду України від 4 червня 2004 р. № 04-5/1193 “Про деякі питання практики застосування Закону України «Про відновлення платоспроможності

- боржника або визнання його банкрутом» // Вісн. господарсько-го судочинства. — 2004. — № 4. — С. 85–101.
61. *Рекомендації* Президії Вищого господарського суду України від 4 вересня 2004 р. № 04-5/1518 “Про внесення доповнення до роз’яснення Президії Вищого господарського суду України від 28 березня 2002 р. № 04-5/366 «Про деякі питання практики застосування розділу XII Господарського процесуального кодексу України» // Вісн. господарського судочинства. — 2004. — № 4. — С. 102.
 62. *Роз’яснення* Президії Вищого арбітражного суду України від 21 вересня 1993 р. № 01-6/1025 “Про деякі питання підвідомчості спорів за участю іноземних суб’єктів господарської діяльності” // <http://rada.kiev.ua>
 63. *Роз’яснення* Президії Вищого господарського суду України від 28 березня 2002 р. № 04-5/366 “Про деякі питання практики застосування розділу XII Господарського процесуального кодексу України” // <http://rada.kiev.ua>
 64. *Роз’яснення* Президії Вищого арбітражного суду України від 29 лютого 1996 р. № 02-5/95 “Про деякі питання практики вирішення спорів, пов’язаних з відшкодуванням моральної шкоди” // <http://rada.kiev.ua>
 65. *Роз’яснення* Президії Вищого арбітражного суду України від 1 квітня 1994 р. № 02-5/215 “Про деякі питання практики вирішення спорів, пов’язаних з відшкодуванням шкоди” // <http://rada.kiev.ua>
 66. *Роз’яснення* Вищого арбітражного суду України від 19 листопада 1997 р. № 02-5/444 із змінами і доповненнями в Роз’ясненні від 15 липня 1998 № 02-5/260 “Про деякі питання практики застосування Закону України «Про банкрутство»” // <http://rada.kiev.ua>
 67. *Роз’яснення* Вищого арбітражного суду України від 2 грудня 1992 р. № 01-6/144 із змінами № 02-5/445 від 18 листопада 1997 р. “Про практику застосування ст. 90 Арбітражного процесуального кодексу України” // <http://rada.kiev.ua>
 68. *Роз’яснення* Вищого арбітражного суду України від 19 березня 1993 р. № 01-6/482 із змінами № 02-5/445 від 18 листопада 1997 р. “Про практику застосування ст. 119 Арбітражного процесуального кодексу України” // <http://rada.kiev.ua>

69. *Роз'яснення* Вищого арбітражного суду України від 23 червня 1995 р. № 02-5/458 із змінами № 02-5/445 від 18 листопада 1997 р. “Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»” // <http://rada.kiev.ua>
70. *Роз'яснення* Вищого арбітражного суду України від 12 вересня 1996 р. № 02-5/333 із змінами № 02-5/445 від 18 листопада 1997 р. “Про деякі питання практики застосування статті 121 Арбітражного процесуального кодексу України” // <http://rada.kiev.ua>
71. *Роз'яснення* Вищого арбітражного суду України від 1 листопада 1995 р. із наступними змінами “Про деякі питання практики застосування розділу II Арбітражного процесуального кодексу України” // <http://rada.kiev.ua>
72. *Роз'яснення* Вищого арбітражного суду України від 25 лютого 1992 р. із змінами “Про деякі питання практики застосування Арбітражного процесуального кодексу України” // <http://rada.kiev.ua>
73. *Роз'яснення* Вищого арбітражного суду України від 28 липня 1994 р. із змінами “Про участь в арбітражному процесі відособлених підрозділів юридичних осіб” // <http://rada.kiev.ua>
74. *Роз'яснення* Вищого арбітражного суду України від 14 грудня 1993 р. № 01-6/1301 “Про деякі питання уступки вимоги і переводу боргу” (п. 6) // <http://rada.kiev.ua>
75. *Роз'яснення* Вищого арбітражного суду України від 21 липня 1992 р. № 01-6/856 із змінами № 02-5/445 від 18 листопада 1997 р. “Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з перевезень вантажів автомобільним транспортом” (п. 11) // <http://rada.kiev.ua>
76. *Роз'яснення* Вищого арбітражного суду України від 12 листопада 1993 р. № 01-6/1205 із змінами № 02-5/445 від 18 листопада 1997 р. “Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з поставкою продукції і товарів неналежної якості та некомплектних” (п. 4) // <http://rada.kiev.ua>
77. *Роз'яснення* Вищого арбітражного суду України від 21 вересня 1993 р. із наступними змінами “Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ зі спорів за участю іноземних суб'єктів господарської діяльності” (п. 2, 3) // <http://rada.kiev.ua>

78. *Роз'яснення* Вищого арбітражного суду України від 8 лютого 1996 р. із змінами “Про деякі питання підвідомчості та підсудності справ арбітражним судам” // <http://rada.kiev.ua>
79. *Роз'яснення* Вищого арбітражного суду України від 29 лютого 1996 р. із наступними змінами “Про деякі питання, що виникають при застосуванні Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»” (п. 9) // <http://rada.kiev.ua>
80. *Роз'яснення* Вищого арбітражного суду України від 16 квітня 1993 р. з наступними змінами “Про деякі питання застосування позовної давності при вирішенні господарських спорів” // <http://rada.kiev.ua>
81. *Роз'яснення* Вищого арбітражного суду України від 28 серпня 1994 р. № 02-5/445 із змінами від 18 листопада 1997 р. “Про деякі питання застосування статей 80 і 81 Арбітражного процесуального Кодексу України” // <http://rada.kiev.ua>
82. *Роз'яснення* Вищого арбітражного суду України від 18 вересня 1997 р. із змінами “Про деякі питання практики застосування Арбітражного процесуального кодексу України” (п. 3.5) // <http://rada.kiev.ua>
83. *Роз'яснення* Вищого арбітражного суду України від 23 червня 1994 р. № 02-5/611 із змінами № 02-5/445 від 18 листопада 1997 р. “Про деякі питання практики застосування заходів щодо забезпечення позову” // <http://rada.kiev.ua>
84. *Інформаційний лист* Вищого арбітражного суду України від 17 червня 1997 р. № 01-8/205 “Про деякі питання практики застосування норм розділу XII Арбітражного процесуального кодексу України у справах про банкрутство” // <http://rada.kiev.ua>
85. *Інформаційний лист* Вищого арбітражного суду України від 26 лютого 2001 р. № 01-8/280 “Про внесення змін до Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”” // <http://rada.kiev.ua>
86. *Інформаційний лист* Вищого господарського суду України від 23 листопада 2001 р. “Про деякі питання, пов'язані із застосуванням частини другої статті 82 Господарського процесуального кодексу України” // <http://rada.kiev.ua>
87. *Інформаційний лист* Вищого господарського суду України від 6 вересня 2004 р. № 01-8/1525 “Про практику Верховного Суду України щодо сплати державного мита та витрат на інформа-

- ційно-технічне забезпечення судового процесу” // Вісн. господарського судочинства. — 2004. — № 4. — С. 116–127.
88. *Інформаційний* лист Вищого господарського суду України від 25 лютого 2004 р. № 01-8/344 “Про практику Верховного Суду України у справах зі спорів, пов’язаних із виконанням рішень, ухвал, постанов господарських судів” // Вісн. господарського судочинства. — 2004. — № 2. — С. 67–84.
89. *Інформаційний* лист Вищого господарського суду України від 19 березня 2004 р. № 01-8/493 “Про практику Верховного Суду України щодо перегляду ухвал Вищого господарського суду України про повернення касаційних скарг” // Вісн. господарського судочинства. — 2004. — № 2. — С. 133–152.
90. *Інформаційний* лист Вищого господарського суду України від 24 березня 2004 р. № 01-8/517 “Про практику Верховного Суду України щодо перегляду рішень, ухвал, постанов за нововиявленими обставинами” // Вісн. господарського судочинства. — 2004. — № 3. — С. 81–100.
91. *Інформаційний* лист Вищого господарського суду України від 26 березня 2004 р. № 01-8/534 “Про практику Верховного Суду України щодо застосування норм законодавства про підвідомчість справ господарським судам” // Вісн. господарського судочинства. — 2004. — № 3. — С. 100–111.
92. *Інформаційний* лист Вищого господарського суду України від 21 травня 2004 р. № 01-8/909 “Про атестованих судових експертів та науково-дослідні інститути судових експертиз” // Вісн. господарського судочинства. — 2004. — № 3. — С. 111–139.
93. *Інформаційний* лист Вищого господарського суду України від 18 червня 2004 р. № 01-8/1173 “Про практику Верховного Суду України щодо участі прокурора у розгляді справ, підвідомчих господарським судам” // Вісн. господарського судочинства. — 2004. — № 3. — С. 171–177.
94. *Інформаційний* лист Вищого господарського суду України від 18 листопада 2003 р. № 01-8/1427 “Про юрисдикцію Європейського суду з прав людини в Україні” // Вісн. господарського судочинства. — 2004. — № 1. — С. 263–265.
95. *Інформаційний* лист Вищого господарського суду України від 26 березня 2002 р. № 01-8/350 “Про деякі питання практики визначення підсудності справ та передачі справ з одного господарського суду до іншого господарського суду” // <http://rada.kiev.ua>

96. *Інформаційний* лист Вищого господарського суду України від 18 червня 2004 р. № 01-8/1172 “Про практику Верховного Суду України щодо участі прокурора у розгляді справ, підвідомчих господарським судам” // <http://rada.kiev.ua>
97. *Рекомендації* Президії Вищого господарського суду України від 3 вересня 2004 № 04-5/1518 “Про внесення доповнення до роз’яснення Президії Вищого господарського суду України від 28 березня 2002 р. № 04-5/366 «Про деякі питання практики застосування розділу XII Господарського процесуального кодексу України»” // <http://rada.kiev.ua>
98. *Рекомендації* Президії Вищого господарського суду України від 10 грудня 2004 р. № 04-5/3248 “Про внесення змін і доповнень до деяких роз’яснень президії Вищого арбітражного суду України та Вищого господарського суду України” // <http://rada.kiev.ua>
99. *Постанова* Вищого господарського суду України від 1 липня 2004 р. у справі № 18/10в “Розв’язання у судовій практиці колізій між нормами Цивільного кодексу України і спеціальним законодавством” // Вісн. господарського судочинства. — 2004. — № 4. — С. 146–149.

Основна

100. *Абрамов Н. А.* Хозяйственно-процесуальное право Украины: Учеб. пособие. — 2-е изд. — Х.: Одиссей, 2003. — 336 с.
101. *Арбітражне судочинство в Україні: правові засади та практика /* За ред. Голови Вищого арбітражного суду України Д. М. Притики. — К., 1998.
102. *Балюк І. А.* Господарське процесуальне право. — К.: КНЕУ, 2002.
103. *Васильев С. В.* Хозяйственное судопроизводство Украины: Учеб. пособие. — 2-е изд., перераб. и доп. — Х.: Эспада, 2004. — 408 с.
104. *Васильев С. В., Ніколенко Л. М.* Доказування у господарському процесі України: Монографія. — Харків: Еспада, 2004. — 192 с.
105. *Кройтер В. А.* Источники хозяйственного процесуального права: Справ. пособие. — Харьков: Эспада, 2003. — 264 с.
106. *Притика Д. М.* Арбітражні суди в Україні: історичний нарис та перспективи розвитку. — К., 1998.
107. *Притика Д. М.* Арбітражні суди в Україні: історія, сьогодення, перспективи розвитку // Право України. — 2001. — № 2. — С. 19–23.

108. *Притика Д. М., Тітов М. І., Щербина В. С. та ін.* Арбітражний процес: Навч. посіб. — 2-ге вид., доп. — Х.: Консум, 2001. — Ч. II. — 432 с.
109. *Руденко М. В.* Прокурор у господарському судочинстві: Навч. посіб. — К.: Видав. дім “Ін Юре”, 2003. — 380 с.
110. *Чернадчук В.* Основи господарського процесуального права України: Навч. посіб. — 2-ге вид. — Суми: ВТД унів. книга. — 2005. — 220 с.
111. *Джунь В. В.* Проблемні питання вдосконалення організації провадження у справах про банкрутство // Вісн. господарського судочинства. — 2004. — № 2. — С. 184–191.
112. *Осетинський А. Й.* Господарське судочинство: деякі теоретичні та практичні аспекти касаційної інстанції // Вісн. господарського судочинства. — 2004. — № 2. — С. 175–177.
113. *Поляков Б. М.* Деякі питання правового статусу кредиторів у процедурі банкрутства // Вісн. господарського судочинства. — 2004. — № 4. — С. 103–108.
114. *Поляков Б. М.* Деякі питання виникнення та припинення повноважень арбітражного керуючого в процедурі банкрутства // Вісн. господарського судочинства. — 2004. — № 3. — С. 66–71.
115. *Темкіжєв І. Х.* До питання про визначення підвідомчості спорів суб’єктів підприємницької діяльності з податковими органами // Вісн. господарського судочинства. — 2004. — № 2. — С. 71–75.

Додаткова

116. *Абова Т. Е.* Арбитражный процесс в СССР: понятие, основные принципы. — М.: Наука, 1985. — 144 с.
117. *Арбитражный процесс: Учебник для вузов / Под ред. проф. М. Треушникова.* — М., 1993.
118. *Борисова Е. А.* Апелляция в гражданском и арбитражном процессе. — М., 1997.
119. *Тараненко В. Ф.* Возбуждение и рассмотрение дел в арбитражных судах: Учеб. пособие. — М., 1994.
120. *Фурсов Д. А.* Процессуальный режим деятельности арбитражного суда первой инстанции. — М., 1997.
121. *Притика Ю. Д.* Сучасні тенденції розвитку третейських судів у зарубіжних країнах // Вісн. господарського судочинства. — 2004. — № 2. — С. 1.

ЗМІСТ

Методичні рекомендації щодо підготовки	
до практичних занять	3
Теми і плани практичних занять	10
Список рекомендованої літератури.....	40

Зам. № ВКЦ-2439

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП